

> Retouradres Postbus 40225, 8004 DE Zwolle

Pondera Consult
J.F.W. Rijntalder
Postbus 579
7550 AN Hengelo

Voor gezien:

ONTWERP-BESLUIT

Datum
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 40225,
8004 DE Zwolle
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

Kenmerk
FF/75C/2015/0382.toek.js

Bijlagen

Geachte heer Rijntalder,

Naar aanleiding van uw verzoek van 15 september 2015 en de aanvullingen¹ hierop van 20 november 2015, 12 april 2016, 6 juni 2016, 19 september 2016, 6 oktober 2016 en 7 oktober 2016, geregistreerd onder aanvraagnummer 5190016348268, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Ik verleen u ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het doden en verwonden van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, appelvink, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, bruine kiekendief, buizerd, fitis, gaai, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudplevier, goudvink, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, grote gele kwikstaart, grote lijster, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine plevier, kneu, knobbelzwaan, koekoek, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, kraanvogel, kramsvogel, kruisbek, meerkoet, merel, nachtegaal, noordse kwikstaart, oeverloper, oeverzwaluw, ooievaar, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tjiftjaf, toendrarietgans, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, watersnip, wilde eend, witgat, witte kwikstaart, zanglijster, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop.

¹ De hier genoemde data zijn de data waarop de informatie door RVO.nl ontvangen is.

Procedure

In artikel 9b, eerste lid, aanhef en onder a, van de Elektriciteitswet 1998 is bepaald dat op de besluitvorming voor dit project de rijkscoördinatieregeling als bedoeld in artikel 3.35 van de Wet ruimtelijke ordening (Wro) van toepassing is. Dat wil in dit geval zeggen dat de besluiten die nodig zijn voor 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer' gezamenlijk worden voorbereid, waarbij deze procedure wordt gecoördineerd door de minister van Economische Zaken (EZ). Daarbij doorlopen de besluiten, op grond van artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro, de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) met toepassing van de bijzondere regels in artikel 3.31, derde lid, in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro.

Dit besluit is één van de besluiten die nodig zijn voor 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer'. Daarom is ook op dit besluit de rijkscoördinatieregeling van Wro van toepassing. De minister van EZ heeft een gecoördineerde voorbereiding van de besluiten voor 'Windpark De Drentse Monden en Oostermoer' bevorderd. Onderhavig besluit is als volgt voorbereid:

- op [datum] is een kennisgeving met betrekking tot het ontwerp gepubliceerd in de Staatscourant; kennisgeving heeft ook plaatsgevonden in enkele huis-aan-huisbladen en regionale dagbladen;
- op [datum] is door de minister van EZ een ontwerp van het besluit aan initiatiefnemer gezonden;
- het ontwerp van het besluit heeft van [datum] tot en met [datum] ter inzage gelegen bij de [locatie].

Op grond van artikel 3.32 in samenhang met artikel 3.35, vierde lid, van de Wro worden dit besluit en de andere besluiten gelijktijdig door de minister van EZ bekendgemaakt. Tevens doet de minister van EZ daarvan mededeling in de Staatscourant, enkele huis-aan-huisbladen, regionale dagbladen en langs elektronische weg.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie en exploitatie van het project 'Windpark De Drentse Monden Oostermoer', gelegen in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn. Het project betreft de bouw en exploitatie van een windpark. Uit de aanvulling van 7 oktober 2016 blijkt dat de turbines RH 2.1 tot en met RH 2.5 zijn komen te vervallen. De werkzaamheden bestaan dan ook uit het bouwen en exploiteren van 45 windturbines (16 in deelgebied Oostermoer en 29 in deelgebied Drentse Monden).

- Windpark Oostermoer Exploitatie B.V.; 16 windturbines in het noordwestelijk deel van het plangebied.
- Raedthuys Windenergie B.V.; 12 windturbines in het middendeel van het plangebied.
- Duurzame Energieproductie Exloërmond B.V.; 16 windturbines in het zuidelijk deel van het plangebied en 1 in het middendeel van het plangebied.

Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), appelvink (*Coccothraustes coccothraustes*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), boerenwaluw (*Hirundo rustica*), bonte vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*), boompieper (*Anthus trivialis*), bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*), bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*), buizerd (*Buteo buteo*), fitis (*Phylloscopus trochilus*), gaai (*Garrulus glandarius*), geelgors (*Emberiza citrinella*), gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*), gele kwikstaart (*Motacilla flava*), gierzwaluw (*Apus apus*), goudplevier (*Pluvialis apricaria*), goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*), grasmus (*Sylvia communis*), graspieper (*Anthus pratensis*), grauwe gans (*Anser anser*), grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*), groenling (*Carduelis chloris*), grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*), grote lijster (*Turdus viscivorus*), heggenmus (*Prunella modularis*), holenduif (*Columba oenas*), houtduif (*Columba palumbus*), houtsnip (*Scolopax rusticola*), huiszwaluw (*Delichon urbica*), kauw (*Corvus monedula*), keep (*Fringilla montifringilla*), Kievit (*Vanellus vanellus*), kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), kleine plevier (*Charadrius dubius*), kneu (*Carduelis cannabina*), knobbelzwaan (*Cygnus olor*), koekoek (*Cuculus canorus*), kokmeeuw (*Larus ridibundus*), kolgans (*Anser albifrons*), koolmees (*Parus major*), koperwiek (*Turdus iliacus*), kraanvogel (*Grus grus*), kramsvogel (*Turdus pilaris*), kruisbek (*Loxia curvirostra*), meerkoet (*Fulica atra*), merel (*Turdus merula*), nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*), noordse kwikstaart (*Motacilla flava*), oeverloper (*Tringa hypoleucos*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), ooievaar (*Ciconia ciconia*), pimpelmees (*Parus caeruleus*), putter (*Carduelis carduelis*), rietgors (*Emberiza schoeniclus*), rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*), ringmus (*Passer montanus*), roek (*Corvus frugilegus*), roodborst (*Erithacus rubecula*), roodborsttapuit (*Saxicola torquata*), scholekster (*Haematopus ostralegus*), sijs (*Carduelis spinus*), sperwer (*Accipiter nisus*), spotvogel (*Hippolais icterina*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), sprinkhaanzanger (*Locustella naevia*), stormmeeuw (*Larus canus*), tapuit (*Oenanthe oenanthe*), tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*), toendrarietgans (*Anser fabalis*), tuinfluiter (*Sylvia borin*), tureluur (*Tringa totanus*), veldleeuwerik (*Alauda arvensis*), vink (*Fringilla coelebs*), waterhoen (*Gallinula chloropus*), watersnip (*Gallinago gallinago*), wilde eend (*Anas*

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

platyrhynchos), witgat (*Tringa ochropus*), witte kwikstaart (*Motacilla alba*), zanglijster (*Turdus philomelos*), zwarte mees (*Parus ater*), zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*) en de zwartkop (*Sylvia atricapilla*), voor de periode van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2043 waarbij de operationele fase 25 jaar omvat.

Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland

Datum

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dieren- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De appelvink, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, bruine kiekendief, buizerd, fitis, gaai, geelgors, gekraagde roodstaart, geelgors, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudplevier, goudvink, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, grote gele kwikstaart, grote lijster, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine plevier, kneu, knobbelzwaan, koekoek, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, kraanvogel, kramsvogel, kruisbek, meerkoet, merel, nachtegaal, noordse kwikstaart, oeverloper, oeverzwaluw, ooievaar, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tjiftjaf, toendrarietgans, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, watersnip, wilde eend, witgat, witte kwikstaart, zanglijster, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 9 van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten. Voor de operationele periode wordt maximaal voor een periode van 25 jaar ontheffing verleend.

Instandhouding van de soorten

Gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn in en in de ruime omgeving van het plangebied aangetroffen. Het plangebied wordt door de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis gebruikt als foerageergebied. Er zijn in het plangebied geen vliegroutes die door het voorkeursalternatief worden doorsneden. Daarnaast zijn er geen aanwijzingen dat het plangebied een belangrijk onderdeel is van de Noordwest-Europese migratieroute van ruige dwergvleermuis. De tijdens het onderzoek en in het verleden waargenomen aantallen van deze soorten zijn erg laag ten opzichte van de bekende migratiegebieden van deze soort in Nederland. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien deze van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de ingebruikname van het windpark kunnen de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis worden gedood en verwond.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis tot een minimum te beperken heeft u een aantal maatregelen voorgesteld. U heeft bij de locatiekeuze van het park en de opstelling van de turbines rekening gehouden met het voorkomen van soorten. Door op deze manier te werken gaat er een mitigerende werking uit van zowel de positionering van het windpark zelf als de binnen het windpark aanwezige lay-out en positionering van de individuele turbines. Deze methodiek wordt eveneens door de Europese Commissie erkend².

Ten aanzien van de positionering van het windpark heeft u ervoor gekozen het windpark te plaatsen in een grotendeels open landschap met akkers, waarin weinig bomenrijen en waterlopen aanwezig zijn die vleermuizen gebruiken als foerageergebied en/of vliegroute. Hierdoor wordt het aantal slachtoffers onder vleermuizen zo veel als mogelijk beperkt.

Daarnaast zullen er ter hoogte van de Menweg, Vijver Gasselterboerveense Mond en noordzijde bossen N378, locaties met een laag aantal aanvaringslachtoffers onder vleermuizen³, geen turbines geplaatst worden. Uit de aanvulling van 7 oktober 2016 blijkt dat het vervallen van 5 turbines geen significant effect heeft op de reductie van het aantal slachtoffers. Ondanks de voorgestelde maatregelen kan niet voorkomen worden dat er per jaar maximaal 32 gewone dwergvleermuizen en 10 ruige dwergvleermuizen gedood of verwond worden⁴. Voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis is derhalve ontheffing aan de orde.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

² Guidance document Wind energy developments and Natura 2000

³ Bijlage 15-135/16.06895/HeiPr bij de brief met kenmerk 715012/FFW/PJ/28092016 van 7 oktober 2016

⁴ Paragraaf 5.2.2. 'Effecten op de gunstige staat van instandhouding vleermuizen' op pagina 60, van 'bijlage 1 Aanvraag ontheffing flora en faunawet. Windpark De Drentse monden Oostermoer' van 11 september 2015

Om te bepalen of de gunstige staat van instandhouding in het geding komt is de, door het Europese Hof van Justitie aangedragen en door het ORNIS-comité geformuleerde, 1% mortaliteitsnorm gehanteerd.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**
Datum

De 1% mortaliteitsnorm gaat uit van 1% additionele sterfte als gevolg van het project, bovenop de natuurlijke sterfte. Als de 1% mortaliteitsnorm wordt overschreden, kan dit invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Ten aanzien van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis komt uit de beoordeling⁵ dat de verwachte sterfte als gevolg van Windpark De Drentse Monden en Oostermoer de 1% mortaliteitsnorm niet overschrijdt (0,71% respectievelijk 0,45%). De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

Vogels

De boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, bruine kiekendief, buizerd, fitis, gekraagde roodstaart, geelgors, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudplevier, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, grote lijster, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kneu, knobbelzwaan, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, kramsvogel, meerkoet, merel, nachtegaal, oeverloper, oeverzwaluw, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, sijs, sperwer, spreeuw, stormmeeuw, tapuit, tjiftjaf, toendrarietgans, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, watersnip, wilde eend, witgat, witte kwikstaart, zanglijster, zwarte roodstaart en zwartkop komen voor in of in de directe omgeving van het plangebied. Van de boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudplevier, grasmus, groenling, grote lijster, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, keep, kievit, kokmeeuw, koolmees, kruisbek, meerkoet, oeverzwaluw, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roodborsttapuit, sijs, spreeuw, stormmeeuw, tapuit, toendrarietgans, tuinfluiter, waterhoen, watersnip, wilde eend, zwarte mees en zwarte roodstaart worden maximaal tien slachtoffers per jaar in windpark De Drentse Monden en Oostermoer verwacht. Voor de fitis, graspieper, heggenmus, kleine karekiet, kneu, roodborst, tjiftjaf, veldleeuwerik, vink, witte kwikstaart en zwartkop worden maximaal vijftig slachtoffers per jaar voor windpark De Drentse Monden en Oostermoer verwacht. Voor de koperwiek, kramsvogel, merel en zanglijster worden tussen de 51 en 100 slachtoffers per jaar in windpark Drentse Monden en Oostermoer verwacht. Voor de overige soorten ligt dit aantal op maximaal twee slachtoffers per jaar⁶.

⁵ Paragraaf 4.4 'Effecten op de gunstige staat van instandhouding van populaties' en tabel 4.2 op de pagina's 27 tot en met 31 van het rapport 'Effecten op beschermde soorten van Windpark De Drentse Monden - Oostermoer' van 4 september 2015

⁶ Paragraaf 5.1.2 'Effecten op de gunstige staat van instandhouding vogels' op de pagina's 56 tot en met 59 van de bij de aanvraag gevoegde rapport "Bijlage 1 Ontheffing Flora en faunawet Windpark De Drentse Monden en Oostermoer" van 11 september 2015 van Pondera Consult en paragraaf 4.5.2 'aanvaringsslachtoffers' op de pagina's 32 tot en met 41 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Effecten op beschermde soorten van

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op vogels tot een minimum te beperken heeft u een aantal maatregelen voorgesteld. U heeft bij de locatiekeuze van het park en de opstelling van de turbines rekening gehouden met het voorkomen van vogels. Door op deze manier te werken gaat er een mitigerende werking uit van zowel de positionering van het windpark zelf als de binnen het windpark aanwezige lay-out en positionering van de individuele turbines. Deze methodiek wordt eveneens door de Europese Commissie erkend⁷.

Om negatieve effecten van de exploitatie van het windpark voor vogels tot een minimum te beperken worden de volgende maatregelen getroffen:

- Er worden geen windturbines geplaatst dicht nabij de vloeivelden, welke met name door watervogels worden benut.
- In het westelijk deel van het plangebied zijn minder windturbines gepland dan onderzocht. Dit deel is rijk aan akkerbroedvogels en deze worden hierdoor ontzien.
- Er worden minder windturbines gerealiseerd waardoor er jaarlijks circa 50 slachtoffers minder zullen vallen (verdeeld over 81 vogelsoorten)⁸.
- De lijnopstelling in het noordelijk deel wordt ingekort, waardoor het aantal aanvaringslachtoffers onder ganzen wordt beperkt en barrièrewerking wordt voorkomen.

Om te bepalen of de gunstige staat van instandhouding in het geding komt is de, door het Europese Hof van Justitie aangedragen en door het ORNIS-comité geformuleerde, 1% mortaliteitsnorm gehanteerd. De 1% mortaliteitsnorm gaat uit van 1% additionele sterfte als gevolg van het project, bovenop de natuurlijke sterfte. Als de 1% mortaliteitsnorm wordt overschreden, kan dit invloed hebben op de gunstige staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Ten aanzien van de appelvink, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, bruine kiekendief, buizerd, fitis, gaai, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudplevier, goudvink, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, grote gele kwikstaart, grote lijster, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, Kievit, kleine karekiet, kleine plevier, kneu, knobbelzwaan, koekoek, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, kraanvogel, kramsvogel, kruisbek, meerkoet, merel, nachtegaal, noordse kwikstaart, oeverloper, oeverzwaluw, ooievaar, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tjiftjaf, toendrarietgans, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, watersnip, wilde eend, witgat, witte kwikstaart, zanglijster,

⁷ Guidance document Wind energy developments and Natura 2000

⁸ Brief met kenmerk 715012/FFW/PJ/28092016 van 7 oktober 2016

zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop komt uit de beoordeling⁹ dat de verwachte sterfte als gevolg van Windpark De Drentse Monden en Oostermoer de 1% mortaliteitsnorm niet overschrijdt. Een effect op de gunstige staat van instandhouding van bovengenoemde soorten is dan ook niet te verwachten.

De gunstige staat van instandhouding van de appelvink, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, bruine kiekendief, buizerd, fitis, gaai, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudplevier, goudvink, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, grote gele kwikstaart, grote lijster, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine plevier, kneu, knobbelzwaan, koekoek, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, kraanvogel, kramsvogel, kruisbek, meerkoet, merel, nachtegaal, noordse kwikstaart, oeverloper, oeverzwaluw, ooievaar, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tjiftjaf, toendrarietgans, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, watersnip, wilde eend, witgat, witte kwikstaart, zanglijster, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: 'de bescherming van flora en fauna', 'de volksgezondheid of openbare veiligheid', 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Habitatrichtlijn. Het door u aangevraagde belang 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Habitatrichtlijn.

Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. De door u aangedragen belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' zijn niet genoemd in de Vogelrichtlijn. De aanvraag is daarom uitsluitend beoordeeld op grond van het belang 'de bescherming van flora en fauna' en 'de volksgezondheid of openbare veiligheid'.

⁹ Paragraaf 4.5.2 'aanvaringslachtoffers' op de pagina's 32 tot en met 41 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Effecten op beschermde soorten van Windpark De Drentse Monden - Oostermoer. Beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet' van 4 september 2015 van Bureau Waardenburg bv.

Het doel van het project is het exploiteren van windturbines ten einde elektriciteit op te wekken uit wind, een hernieuwbare bron van energie. Europa heeft als doelstelling vastgesteld om 20% van het energieverbruik in 2020 te leveren uit hernieuwbare bronnen. Voor Nederland geldt de bindende doelstelling van 14% als streefcijfer voor het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het bruto-eindverbruik van energie in 2020. Voor windenergie is daarbij een doelstelling gesteld welke neerkomt op de realisatie van 6.000 Megawatt op land.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

Bescherming van flora en fauna

Klimaatverandering heeft een grote invloed op flora en fauna doordat directe veranderingen optreden in de leefomgeving van flora en fauna. Er treedt een verandering in de klimatologische omstandigheden op, maar ook in de voedselketen. Voor koudeminnende soorten worden de leefomstandigheden in Nederland ongunstiger, waardoor ze in aantal achteruitgaan. Voor warmteminnende soorten wordt Nederland daarentegen gunstiger. Deze soorten zullen in aantal toenemen. Verwachte effecten en waargenomen ontwikkelingen betreffen niet alleen een verschuiving in de aanwezigheid van soorten, maar ook verlies aan biodiversiteit onder soorten die zich niet tijdig kunnen aanpassen aan de verandering in de leefomgeving, de optredende extremen of de verandering in het ecosysteem.

Openbare veiligheid

Klimaatverandering beïnvloedt het watersysteem. Dit leidt tot diverse bedreigingen voor de openbare veiligheid. De potentiële gevolgen zijn van invloed op veiligheid tegen overstromen, zoetwatervoorziening en de elektriciteitsvoorziening. Ten gevolge van klimaatverandering is sprake van zeespiegelstijging. Enerzijds door een opwarming van de gemiddelde temperatuur van de oceanen en anderzijds door het afsmelten van grote ijsmassa's. Aangezien bijna 60% van Nederland gevoelig is voor overstromingen vanuit zee of rivieren, leidt klimaatverandering tot een verhoogd risico op overstroming.

Volksgezondheid

Klimaatverandering is van invloed op de volksgezondheid. Deze invloed is overwegend negatief, met uitzondering van een afname van wintersterfte. Deze negatieve invloed is het gevolg van frequente optreden van weersextremen, de toename van het risico op overstroming en de toename van vestiging van nieuwe vectoren, virussen en bacteriën ten gevolge van verandering van het regionale klimaat. Een toename en vestiging van nieuwe vectoren, virussen en bacteriën en hiermee verbonden infecties en ziekte- en sterftegevallen ten gevolge van de gewijzigde regionale klimatologische omstandigheden treedt naar verwachting op. Ook zullen het aantal allergiedagen toenemen en verspreidt de eikenprocessierups zich over heel Nederland. De effecten hiervan vormen een bedreiging voor de volksgezondheid.

Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat de belangen 'de bescherming van flora en fauna' en 'de volksgezondheid of openbare veiligheid' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op de soorten, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.

Andere bevredigende oplossing

Rijk en provincies zorgen voor het ruimtelijk mogelijk maken van de doorgroei van windenergie op land tot minimaal 6.000 Megawatt in 2020. Andere locaties zijn onderzocht in het MER en de locatie is op basis van onder meer een plan MER in de Structuurvisie Wind op Land aangewezen. Het project is dan ook locatiegebonden.

De keuze van de locatie is onder andere gebaseerd op veldonderzoek naar concentraties van vogelsoorten en vleermuizen en de afstand die wordt gehouden tot belangrijke gebieden, zoals Natura 2000-gebieden. Op de locatie bevinden zich geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen of jaarrond beschermde nesten van vogels. Uit het MER blijkt dat de verschillende onderzochte alternatieven met betrekking tot de positie van de windturbines weinig onderscheidend zijn voor wat betreft natuur.

Het gekozen voorkeursalternatief (VKA) is gebleken het alternatief te zijn waarbij het minste slachtoffers te verwachten zijn. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, appelvink, blauwe reiger, boerenzwaluw, bonte vliegenvanger, boompieper, bosrietzanger, bruine kiekendief, buizerd, fitis, gaai, geelgors, gekraagde roodstaart, gele kwikstaart, gierzwaluw, goudplevier, goudvink, grasmus, graspieper, grauwe gans, grauwe vliegenvanger, groenling, grote gele kwikstaart, grote lijster, heggenmus, holenduif, houtduif, houtsnip, huiszwaluw, kauw, keep, kievit, kleine karekiet, kleine plevier, kneu, knobbelzwaan, koekoek, kokmeeuw, kolgans, koolmees, koperwiek, kraanvogel, kramsvogel, kruisbek, meerkoet, merel, nachtegaal, noordse kwikstaart, oeverloper, oeverzwaluw, ooievaar, pimpelmees, putter, rietgors, rietzanger, ringmus, roek, roodborst, roodborsttapuit, scholekster, sijs, sperwer, spotvogel, spreeuw, sprinkhaanzanger, stormmeeuw, tapuit, tjiftjaf, toendrarietgans, tuinfluiter, tureluur, veldleeuwerik, vink, waterhoen, watersnip, wilde eend, witgat, witte kwikstaart, zanglijster, zwarte mees, zwarte roodstaart en de zwartkop zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voorts wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken jaarrond zijn beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen is te allen tijde een ontheffing vereist.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Zienswijzen

Zienswijzen over het ontwerp van het besluit kunnen worden ingediend bij:
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt windpark DMOM fase 2
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
De teammanager Vergunningen Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Gezien voor akkoord:
Datum:

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum

Onze referentie
Aanvraagnummer
5190016348268

Voor gezien:

ONTWERP ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van de heer D. Truijens op 15 september 2015, namens Windpark Oostermoer Exploitatie B.V. en de aanvullingen hierop van 20 november 2015, 12 april 2016, 6 juni 2016, 19 september 2016, 6 oktober 2016 en 7 oktober 2016

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Windpark Oostermoer Exploitatie B.V. (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Dorpsstraat 61
Postcode en woonplaats: 9658 PH EEXTERVEEN

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Duurzame Energieproductie ExloErmond B.V. (hierna: ontheffinghouder)
Adres: 1^e Exloërmond
Postcode en woonplaats: 9573 PG EERSTE EXLOËRMOND

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Raedthuys Windenergie B.V. (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Hengelosestraat 569
Postcode en woonplaats: 7521 AG ENSCHEDE

Ontheffing **5190016348268** voor het tijdvak van: **1 januari 2018** tot en met **31 december 2043**

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het (opzettelijk) doden en verwonden van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), appelvink (*Coccothraustes coccothraustes*), blauwe reiger (*Ardea cinerea*), boerenzwaluw (*Hirundo rustica*), bonte vliegenvanger (*Ficedula hypoleuca*), boompieper (*Anthus trivialis*), bosrietzanger (*Acrocephalus palustris*), bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*), buizerd (*Buteo buteo*), fitis (*Phylloscopus trochilus*), gaai (*Garrulus glandarius*), geelgors (*Emberiza citrinella*), gekraagde roodstaart (*Phoenicurus phoenicurus*), gele kwikstaart (*Motacilla flava*), gierzwaluw (*Apus apus*), goudplevier (*Pluvialis apricaria*), goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*), grasmus (*Sylvia communis*), graspieper (*Anthus pratensis*), grauwe gans (*Anser anser*), grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*), groenling (*Carduelis chloris*), grote gele kwikstaart (*Motacilla cinerea*), grote lijster (*Turdus viscivorus*), heggemus (*Prunella modularis*), holenduif (*Columba oenas*), houtduif (*Columba palumbus*), houtsnip (*Scolopax rusticola*), huiszwaluw (*Delichon urbica*), kauw (*Corvus monedula*), keep (*Fringilla montifringilla*), Kievit (*Vanellus vanellus*), kleine karekiet (*Acrocephalus scirpaceus*), kleine plevier (*Charadrius dubius*), kneu (*Carduelis cannabina*), knobbelzwaan (*Cygnus olor*), koekoek (*Cuculus canorus*), kokmeeuw (*Larus ridibundus*), kolgans (*Anser albifrons*), koolmees (*Parus major*), koperwiek (*Turdus iliacus*), kraanvogel (*Grus grus*), kramsvogel (*Turdus pilaris*), kruisbek (*Loxia curvirostra*), meerkoet (*Fulica atra*), merel (*Turdus merula*), nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*), noordse kwikstaart (*Motacilla flava*), oeverloper (*Tringa hypoleucos*), oeverzwaluw (*Riparia riparia*), ooievaar (*Ciconia ciconia*), pimpelmees (*Parus*

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevverdeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

caeruleus), putter (*Carduelis carduelis*), rietgors (*Emberiza schoeniclus*), rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*), ringmus (*Passer montanus*), roek (*Corvus frugilegus*), roodborst (*Erithacus rubecula*), roodborsttapuit (*Saxicola torquata*), scholekster (*Haematopus ostralegus*), sijs (*Carduelis spinus*), sperwer (*Accipiter nisus*), spotvogel (*Hippolais icterina*), spreeuw (*Sturnus vulgaris*), sprinkhaanzanger (*Locustella naevia*), stormmeeuw (*Larus canus*), tapuit (*Oenanthe oenanthe*), tjiftjaf (*Phylloscopus collybita*), toendrarietgans (*Anser fabalis*), tuinfluiter (*Sylvia borin*), tureluur (*Tringa totanus*), veldleeuwerik (*Alauda arvensis*), vink (*Fringilla coelebs*), waterhoen (*Gallinula chloropus*), watersnip (*Gallinago gallinago*), wilde eend (*Anas platyrhynchos*), witgat (*Tringa ochropus*), witte kwikstaart (*Motacilla alba*), zanglijster (*Turdus philomelos*), zwarte mees (*Parus ater*), zwarte roodstaart (*Phoenicurus ochruros*) en de zwartkop (*Sylvia atricapilla*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project 'Windpark De Drentse Monden Oostermoer', gelegen in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn, één en ander zoals is weergegeven in figuur 1.1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport 'Bijlage 1 Aanvraag ontheffing Flora en faunawet Windpark De Drentse Monden en Oostermoer' van 11 september 2015.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.

Specifieke voorschriften

7. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven onder punt 2 'verstoring en aanvaringssslachtoffers broedende vogels' op de eerste pagina van de bij de aanvraag gevoegde notitie 'Aanvullende gegevens t.b.v. Ffwet ontheffing windpark Drentse Monden – Oostermoer' van 6 april 2016.
8. Om de doeltreffendheid van de maatregelen te kunnen bepalen, dient vanaf inwerkingtreding van de turbines jaarlijks in december een monitoringsrapportage ter beoordeling te worden gestuurd naar het bevoegd gezag. Minimaal een half jaar voorafgaand aan de ingebruikstelling dient er een monitoringsplan ter goedkeuring aan het bevoegd gezag te worden voorgelegd. In de monitoringsrapportage dient in ieder geval een inschatting te worden gemaakt van hoeveelheden en soorten aanwezige vleermuizen en vogels en de effectiviteit van de maatregel.

5190016348268

De relevante parameters (stilstandtijd, rotatiesnelheid, klimaatgegevens en activiteit van de soorten) dienen geëvalueerd te worden. Indien de resultaten van de monitoringsrapportages daar aanleiding toe geven, kunnen eventueel aanvullende maatregelen opgelegd worden door het bevoegd gezag.

Overige voorschriften

9. Bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd door of onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
10. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.
11. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
12. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
13. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 40225, 8004 DE Zwolle.

Den Haag,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
De teammanager Vergunningen Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Gezien voor akkoord:
Datum: